MITEN SUOMALAISET PÄRJÄÄVÄT NYT JA TULEVAISUUDESSA?

1/2015

POP Pankki -ryhmä on koostanut yhdeksännen kansalaissuhdanne-ennusteensa.

1. SUOMEN TALOUS EI KASVA VIELÄKÄÄN

Alkuvuosi ei ole tuonut muutosta Suomen talouden synkkään tilanteeseen. Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan laskevan vielä tänä vuonna 0,1 prosenttia. Ensi vuonna talous kasvaa 0,8 prosenttia. Maailmantalouden kasvun ajurina toimii edelleen Yhdysvallat. Yhdysvaltojen kasvu tulee voimistumaan huonon alkuvuoden jälkeen. Kriisien riivaama Etelä-Euroop-pakin kasvaa pitkän tauon jälkeen Kreikkaa lukuun ottamatta. Työttömyys on kuitenkin korkea monessa isossakin euroalueen kansantaloudessa, joten Euroopan orastava kasvu voi vielä vaarantua myös muista kuin Kreikasta johtuvista syistä. Koko maailmantalouden kannalta arvopapereiden hinnoittelu aiheuttaa merkittävän riskin talouskasvulle.

Kansainvälisen kysynnän kasvu ei näy merkittävästi Suomen vientiteollisuuden tuotannon kasvuna. Vienti kasvaa tänä vuonna vain 0,8 prosenttia ja ensi vuonna yhden prosentin. Osin kysymys on hintakilpailukyvystä, mutta kasvu edellyttää myös uusia yrityksiä ja uusia korkean lisäarvon vientituotteita. Euroalueen kasvusta huolimatta alueella toimivien yritysten investoinnit jäävät vähäisiksi, mikä haittaa Suomen viennin kasvua. Suomen vienti saa vain heikosti tukea euron heikkenemisestä dollarin suhteen, koska merkittävä osa viennistä suuntautuu joko euroalueelle tai Ruotsiin ja Venäjälle. Heikon talous- ja vientikehityksen seurauksena tuonti laskee tänä vuonna 0,6 prosenttia ja kääntyy ensi vuonna vain varovaiseen 0,5 prosentin kasvuun.

Investointien määrä ei edelleenkään riitä kattamaan tuotannollisen pääoman kulumista, joten Suomen kyky kasvaa pysyy toistaiseksi heikkona. Investoinnit laskevat tänä vuonna 3,9 prosenttia. Ensi vuonna paremmat talous ja erityisesti vientinäkymät siivittävät investoinnit 2,6 prosentin kasvuun.

Talous ei uudistu ilman investointeja. Investointien määrään voidaan vaikuttaa kysyntänäkymien lisäksi purkamalla sääntelyä ja muuttamalla verotusjärjestelmää investointeihin kannustavaksi. Myös yritysjohdon kannustimilla on vaikutusta. Liian lyhytaikaisesta kasvusta palkitsevat järjestelmät eivät kannusta yritysjohtajia investoimaan pitkän aikavälin tuottavuuteen.

Uuden hallituksen keskeinen tehtävä on löytää uusi suunta Suomen taloudelle. Hallituksen julkisen talouden tasapainottamissuunnitelma on oikeansuuntainen. Sosiaaliturvan indeksien jäädyttäminen tuo säästöjä vain, jos

Keskeiset ennustemuuttujat

	2013	2014	2015e	2016e
Bruttokansantuote, %-muutos	-1,3	-0,1	-0,1	0,8
Tuonti	-1,6	-1,4	-0,6	0,5
Vienti	-0,7	-0,4	0,8	1,0
Kulutus	-0,2	-0,1	0,2	0,1
yksityinen	-0,6	-0,2	0,2	0,4
julkinen	0,6	0,2	0,1	-0,5
Investoinnit	-5,3	-5,1	-3,9	2,6
yksityiset	-7,3	-6,5	-5,0	2,5
julkiset	4,0	0,6	0,5	3,0
Inflaatio, %	1,5	1,0	0,2	1,2
Työttömyysaste, %	7,7	8,6	9,5	9,6
Vaihtotase, % BKT:sta	-1,9	-1,8	-0,7	0,1

e POP Pankin ennuste

talouskasvun seurauksena inflaatio kiihtyy. Olennaisempaa on kuitenkin pyrkimys luoda yrityksille kasvun mahdollistava toimintaympäristö ja kansalaisille työhön kannustava vero- ja sosiaaliturvajärjestelmä. Positiivista on se, että ansiotuloverotusta ei enää kiristetä.

Vaikka Suomi tarvitsee jatkossakin vientiteollisuutta, viennin merkittävä kasvu edellyttää menestystä myös teollisuuden ulkopuolella, kuten palveluissa. Talouden pitää antaa rohkeasti uudistua vastaamaan uuden ajan uusia haasteita. Muutosta hidastavia yritystukia pitäisikin karsia vielä ehdotettua enemmän.

2. KULUTTAJAHINNAT NOUSEVAT VAIN VÄHÄN

Kuluttajahinnat ovat laskeneet vuoden alussa. Hintojen laskun eli deflaation taustalla on öljyn halpeneminen ja ruuan hinnan alennukset. Kuluttajahintojen nousua hillitsee myös palkkakustannusten vaatimaton kasvu ja heikko kysyntätilanne. Loppuvuodesta kuluttajahinnat nousevat jälleen ja vuoden keskimääräinen inflaatio on 0,2 prosenttia. Vuonna 2016 kuluttajahinnat nousevat 1,2 prosenttia. Veronkorotusten vaikutus on sekä tänä että ensi vuonna noin puoli prosenttiyksikköä.

Nyt nähty maltillinen hintojen lasku ei johda haitalliseen deflaatiokierteeseen. Palkkojen pysyessä ennallaan kotitaloudet eivät lykkää kulutuspäätöksiään tai koe nousevan reaalikoron tekevän lainan hoidosta liian raskasta. Koska deflaatio on peräisin halvasta energiasta ja ruoasta, jää kotitalouksille enemmän varaa muuhun kulutukseen.

Halpa öljy on kääntänyt bensan hinnan laskuun. Bensan hinnan ennustetaan olevan tänä vuonna keskimäärin 1,49 euroa litralta. Ensi vuonna bensan hinta nousee 1,55 euroon litralta. Polttoaineverotus kiristyy sekä tänä että ensi vuonna. Raakaöljyn hinta tulee pysymään maltillisella tasolla noin 65 dollarissa tynnyriltä. Euron dollarikurssiin ei odoteta nopeita heilahduksia ja valuuttakurssi pysyykin noin 1,1 dollarissa eurolta.

Asuntovelallisten tilanne pysyy edelleen korkokustannusten osalta edullisena. 12 kuukauden Euribor on sekä tänä että ensi vuonna keskimäärin 0,2 prosenttia. Asuntojen hinnat kääntyivät laskuun viime vuonna ja maltillisen laskun odotetaan jatkuvan myös tänä vuonna. Kysyntäpaine pitää vuokrien nousun merkittävänä. Myös asumismenot kasvavat huomattavasti kotitalouksien tulokehitystä nopeammin.

3. TYÖTTÖMYYS KASVAA EDELLEEN

Työttömyys lähti viime vuoden puolivälissä jälleen rivakkaan nousuun. Pitkään jatkunut heikko taloustilanne on pakottanut monet yritykset uusiin irtisanomis- ja lomautuskierroksiin. Tänä vuonna työttömyysaste nousee 9,5 prosenttiin. Työttömyys saavuttaa lakipisteensä, kun ensi vuoden hieman paremmat talousnäkymät kääntävät työttömyysasteen vaimeaan laskuun. Kuitenkin keskimääräisesti vuoden 2016 työttömyysprosentti asettuu tätä vuotta korkeammalle tasolle, ollen 9,6 prosenttia.

Työllisyysaste on sekä tänä että ensi vuonna hieman yli 68 prosenttia. Teollisuuden työllisyys on jatkanut voimakasta laskua, tosin vauhti on hieman hiipunut. Heikoin tilanne on ollut koneiden ja laitteiden tuotannossa. Myös tukku- ja vähittäiskaupan työllisyystilanne on pitkään ollut huono. Julkisen sektorin työllisyys, erityisesti terveys- ja sosiaalipalvelut, on ollut hienoisessa kasvussa jo koko viime vuoden. Positiiviset työllisyysnäkymät ovat myös viestinnässä ja muilla liike-elämän palveluita tuottavilla aloilla.

Tuottavuus, eli tuotos suhteessa panoksiin, on laskenut Suomessa erittäin voimakkaasti talouskriisin aikana, koska bruttokansantuote on

Bruttokansantuote

Lähde: Tilastokeskus, Macrobond, POP Pankki

Bensiinin keskihinta

Lähde: DG ECFIN, Macrobond, POP Pankki

supistunut huomattavasti enemmän kuin työllisyys. Erityisesti korkean tuottavuuden toimialan työllistämiskyky on heikentynyt voimakkaasti. Yksi talouskasvun perusteista on tuottavuuden kasvu, jolloin samalla työllisten määrällä voidaan tuottaa enemmän. Tällä hetkellä yrityksillä on liian paljon työvoimaa tuotantoonsa nähden. Näin ollen talouden kääntyessä kasvuun on oletettavaa, että työllisyys kasvaa totuttua hitaammin ja työmarkkinoiden rakenne on erilainen kuin ennen kriisiä.

4. MATALA INFLAATIO TUKEE OSTOVOIMAN KEHITYSTÄ

Nyt alkuvuonna nähdyn hintojen laskun ansiosta kotitalouksien reaalitulojen eli ostovoiman kehitys on ollut selvästi positiivinen. Loppuvuodelle odotettava hintojen nousu kuitenkin heikentää jälleen ostovoiman kehitystä. Ensi vuonna kuluttajahintojen nousu sekä maltilliset palkkaratkaisut ja indeksikorotukset heikentävät reaalitulojen kehitystä. Ostovoiman vaisun kehityksen seurauksena yksityinen kulutus kasvaa tänä vuonna vain 0,2 prosenttia ja ensi vuonna 0,4 prosenttia.

Nimellistulojen kasvu on edelleen varsin vaatimatonta. Sopimuskorotukset antavat tälle vuodella vain noin 0,5 prosentin palkankorotukset ja ensi vuoden korotusten ennustetaan olevan samaa luokkaa. Liukumien kanssa kumpanakin vuonna päästään hieman yli prosentin ansiotason kasvuun. Palkansaajien ostovoima kasvaa tänä vuonna yhden prosentin ja ensi vuonna se pysyy ennallaan.

Työeläkkeiden indeksikorotus leikattiin tälle vuodelle 0,4 prosenttiin. Taitettu indeksi antaa myös ensi vuoden työeläkkeiden korotukseksi 0,4 prosenttia. Työeläkeläisten reaalinen tulotaso pysyy tänä vuonna ennallaan ja laskee ensi vuonna 0,5 prosenttia.

Yrittäjien tulokehitys on sekä tänä että ensi vuonna huomattavasti parempi kuin muiden kotitalouksien. Yrittäjien ostovoima kasvaa tänä vuonna 3,3 prosenttia ja ensi vuonna 3,7 prosenttia. Kulukurin pitäessä ja palkkakustannusten kasvun ollessa maltillinen ovat yritysten tulokset parantuneet.

5. MAATALOUDEN YRITTÄJÄTULO LASKUSSA

Maatalouden yrittäjätulo laskee tänä vuonna. Yrittäjätuloa pienentävät monien kotieläintuotteiden tuottajahintojen lasku. Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen seurauksena myös tuet laskevat.

Parhaiten tulokehityksessä pärjäävät siipikarjatilat. Edelleen voimakkaana pysynyt maidon tuottajahinnan lasku pysähtyy loppuvuodesta. Maitotilojen tulokehitys kääntyy kuitenkin aikaisempiin vuosiin verrattu-

Lyhyet korot

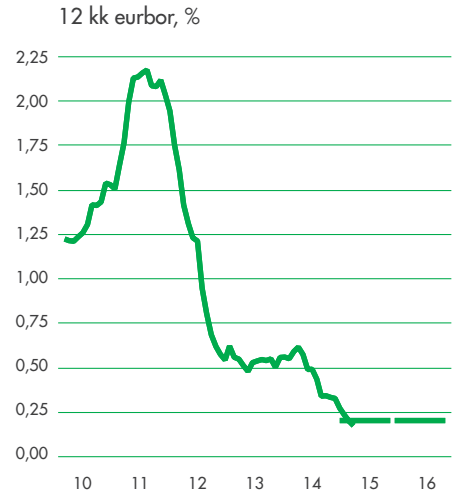

Lähde: EURIBOR FBE, Macrobond, POP Pankki

Tulokehitys

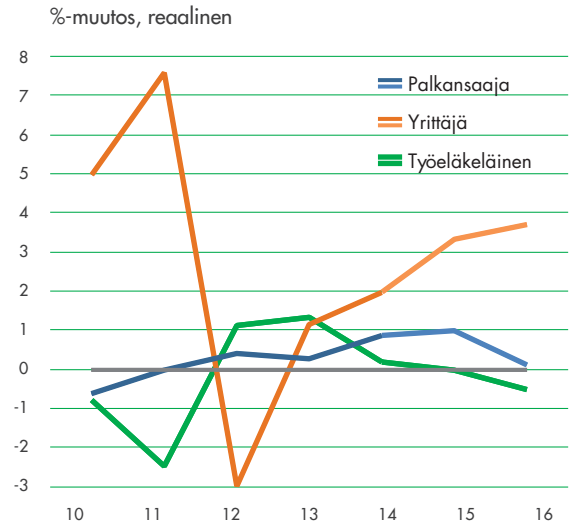

Lähde: Tilastokeskus, Macrobond, POP Pankki

Työttömyysaste

Lähde: Tilastokeskus, Macrobond, POP Pankki

na huonommaksi. Myös viime vuonna alkanut sianlihan tuottajahinnan lasku päättyy. Viljan hinnoissa nähdään syksyllä pieni nousu, mutta viime vuosien ennätyssadot ja kohtuullisen korkeana pysyvä tuotantomäärä hillitsevät hinnan nousua. Viljan hinnan nousu kuitenkin helpottaa viljatilojen tilannetta.

Tuotantopanosten hintojen lasku taittuu tänä vuonna. Eniten nousevat lannoitteiden hinnat. Ensi vuonna rehujen hinnat kääntyvät hienoiseen nousuun.

6. ASUNTOLAINAN LYHENNYSVAPAASTA SEKÄ ETUA ETTÄ HAITTAA

Alkuvuodesta muutamien pankkien markkinoima enimmillään vuoden kestävä asuntolainan lyhennysvapaa on kiinnostanut kotitalouksia yllättävän paljon. Lyhennysvapaan aikana kotitalous maksaa vain lainalle kertyvät korot. Kampanjan tavoitteena on jättää kotitalouksille enemmän rahaa yksityiseen kulutukseen ja sitä kautta helpottaa Suomen talousahdinkoa.

Lyhennysvapaa ei itse asiassa ole kotitalouksille täysin ilmainen sillä se pidentää laina-aikaa loppupäästä, jolloin korot ovat todennäköisesti huomattavasti korkeammat kuin nyt. Laina-ajan pidennys vuodella voi lisätä kokonaiskorkokuluja merkittävästi.

Lyhennysvapaa tarjoaa kotitalouksille tarpeellista joustoa tiukkaan taloustilanteeseen. Lyhennysvapaan käyttötarkoitukset on syytä kuitenkin miettiä tarkkaan. Jos kotitalous on kohdannut yllättävän vastoinkäymisen, kuten työttömyyden tai lomautuksen, voi lyhennysvapaa silloin olla tärkeä joustokomponentti talouden tasapainottamiseksi. Toisaalta lyhennysvapaaseen kannattaa tarttua, jos vapautuvalla rahalla lyhentää korkeampikorkoisia lainoja kuten kulutusluottoja. Jos vapautuvalle rahalle keksii sijoituskohteen, jonka riskisopeutettu tuotto on suurempi kuin asuntolainan korko, niin silloin lyhennysvapaan ottaminen kannattaa myös. Jos lainan lyhennyksestä vapautuvat rahat käyttää vain arkipäiväiseen kulutukseen, voi järjestely saattaa heikossa taloustilanteessa olevat kotitaloudet vielä tiukempaan ahdinkoon. Paluu lainan lyhennyksiin voi olla haastavaa, jos on tottunut suurempaan kulutusvaraan.

Lyhennysvapaiden käyttö vapauttaa arvioiden mukaan noin 400 miljoonaa euroa muuhun kulutukseen. Jos tämä rahasumma ohjautuisi täysimääräisenä yksityiseen kulutukseen, kasvaisi yksityinen kulutus vajaa 0,4 prosenttia, millä olisi pieni positiivinen vaikutus bkt:n kasvuun. Kuitenkin on todennäköistä, että merkittävä osa vapautuneista rahoista ohjautuu muiden lainojen lyhennyksiin tai sijoituksiin. Näin ollen kansantaloudelliset vaikutukset jäävät laskennallista lukua pienemmiksi.

Lyhennysvapaa tarjoaa vakaassa taloustilanteessa oleville kotitalouksille mahdollisuuden toteuttaa muita suunnitelmia. Toisaalta sen käyttö voi monessa tapauksessa lisätä kotitalouksien riskejä, kun velkaantuneisuus kasvaa. Lyhennysvapaat eivät näytä antavan kovin merkittävää lisäsysäystä talouskasvulle. Kaikki pyrkimykset talouden kehittämiseksi ja yrittämistä tukevan ilmapiirin luomiseksi ovat kuitenkin tervetulleita.

Ennuste perustuu Pellervon taloustutkimuksen ja POP Pankin tuottamaan aineistoon.

POP Pankki
Lähellä ihmistä